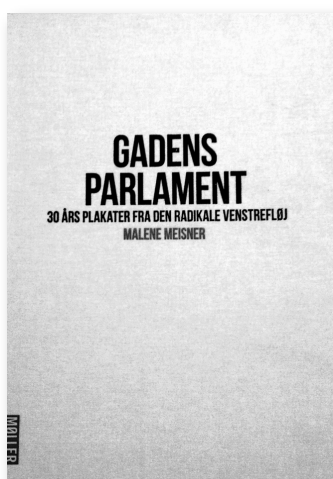

NYE BØGER TIL VENSTREFLØJEN

Anmeldelse af Morten Thing

Det er værd at bemærke: her kommer fem bøger med udspring i og klar adresse til venstrefløjen, alle udgivet indenfor det sidste halve år eller så. Måske er det tilfældigt, måske er det et tidens tegn, et krisetegn og et kritisk tegn. Men kritikken kan tale med mange stemmer, og bøgerne forvalter, så forskellige de er, også venstre-fløjskritikken forskelligt.

Malene Meisner: *Gadens parlament. 30 års plakater fra den radikale venstrefløj.*
Forlaget Møller,
338 sider, kr. 350,-.

Vi starter med *Gadens parlament*, den flotteste af bøgerne. Det er en slags kunst-bog: den ligner i hvert fald kunstbøgerne derved, at den består mest af billeder af plakater, den er trykt på glittet papir og er indbundet. Omslaget er hvidt med forfatternavn og forlag i rødt og titel i sort. Ellers er forperm og bagperm samt de første og sidste sider sorte. Vi er tilbage i de sorte plakaters og det sorte tøjs tid.

Gadens parlament handler om '30 års plakater fra den radikale venstrefløj'. Det er grupper som BZerne eller de autonome og deres plakater fra 80erne til nu. Bogens forfatter, Malene Meisner, takker indledningsvis Hasse Holst og Kristian Munk og skriver: "Uden jer – ingen bog!", så de skal også krediteres her. Det er en overdådig bog, som visuelt dokumenterer den måske vigtigste kommunikationsform for disse grupper: kollektiverne og plakaterne. Bogen er en dokumentation af 30 års plakatkunst. Æstetisk mærker man sig, at plakaterne fra 80erne er påvirket af 'det sorte' og af 'punk'. Senere er der knap så meget fællespræg. Der er langt imellem de plakater, jeg synes er smukke. Til gengæld er der rigtig mange blikfangere, som er båret af en fornemmelse for det, som skal kommunikeret. Ofte i modsætning til dem, som er overstoppede med oplysninger.

Nogle af de bedste plakater udnytter ofte temaer fra populærkulturen eller forholder sig ironisk-humoristisk til 'fjenden'. Der er naturligvis også mange eksempler på den traditionelle venstrefløjsplakat, som tager sagen meget alvorligt. Det var noget, som bl.a. Hans Kirk i sin tid sloges med kommunisterne om. Han mente, at de i deres agitation gjorde fjenden alt for stor og alvorlig. Man skulle i stedet gøre nar af fjenden og formindske dens omfang. Der synes i en del af plakaterne at ske en romantisering af sammenstødene med politiet, som om politiet var fjenden. De 'falske' plakater, som foregiver at være lavet af en anden afsender, er et bud på en satirisk plakat. Fx en plakat med teksten: "Uden os var vi aldrig kommet ind i unionen" med SF som falsk afsender. Eller

en forfalskning af en spiseseddel for *Ekstra Bladet* med teksten: "Ekstra Bladet undskylder: Grov hetz mod flygtninge". Men bare det, at alle disse plakater er blevet sikret mod glemslens tsunami er al ære værd.

Bogen har også en hel del tekst. Den er skrevet ud fra et udsigtspunkt, som er bevægelsens. Men da bevægelsen "aldrig helt ville kunne samle sig i en homogen enhed og om definerede doktriner", kan det være en svær balance. Men én ting synes forfatteren i hvert fald at kunne samle bevægelsen om, nemlig "grundfæstet mistillid til både det etablerede samfund og til 1970'ernes alternativer." Disse alternativer opsummeres: "De fandt hippiernes pacifisme naiv og de akademiske marxister elitære og krævede i stedet konkrete og levede alternativer." Selvom denne formulering af 'modstanderen' ændres andre steder, er det sådan 70ernes venstrefløj koges ned. Og det viser det kortsynede i at tale fra bevægelsens selvforståelse, for BZerne og de andre 80er-grupper byggede jo *også videre* på tendenser, som ikke kan rummes i den retarderede udgave af 70ernes venstrefløj: hippier og munkemarxister. Der var jo fx de antiimperialistiske bevægelser som Vietnambevægelsen, som da i høj grad repræsenterede en forståelse, som blev ført videre af nye grupper som BZ og Antifa.

Der er naturligvis også oplysende tekster i bogen, som samler oplysninger om de faktiske aktioner, grupperne var i, som er uundværlige, og hvor man af og til mærker, at forfatteren nok har deltaget i interne slagsmål, som stadig sætter sig spor. Mange besatte huse, kollektiver bliver her omtalt og reddet ud af glemslen. Ungdomshuset naturligvis også.

Beslægtet ideologisk er Antifascistisk Aktions bog *At knuse fascismen. Fascisme og antifascisme i det nye årtusinde*, som fejrer gruppens tyve års fødselsdag (1992-2012). Bogen er både en analyse af, hvad antifascisme er i dag, og hvad bevægelsen har brugt de tyve år til. Allerede nogle sider inde i bogen skriver den anonyme forfatter: "I hverdags sproget bliver udtrykket 'fascistisk' brugt i flæng af mange. (...) Det kan virke som om alt der lugter af overgreb og brutalitet, kan kaldes fascistisk." Og senere: "Når fascismebegrebet bruges uden en klart defineret betydning i

Antifascistisk Aktion: *At knuse fascismen. Fascisme og antifascisme i det nye årtusinde.*

Antifascistisk Aktion. 159 sider, kr. 150,-

hverdags sproget, kan det blive svært at udpege de rigtige fascister."

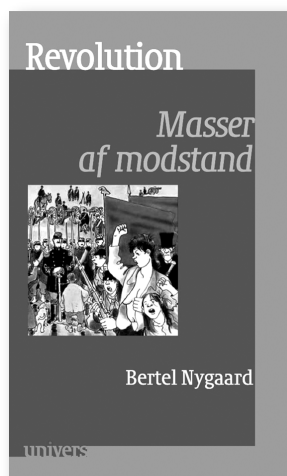
Det kniber dog med at leve op til disse fornuftige målsætninger. Det bliver ved en tjekliste bestående af fire karakteristika ved nutidens fascisme: antisocialisme, ultranationalisme, racisme og autoritærisme. Det sidste er et ord opfundet af Antifascistisk Aktion (AA), som bare betyder at være tilhængere af autoritære organisationsformer. De grupper, som AA kalder fascistiske er alle smågrupperne på den yderste højre fløj, men også Dansk Folkeparti. De gør selv opmærksom på, at der er store interne forskelle. Fx gør de opmærksom på, at racisme ikke i dag hos alle disse grupper bygger på en biologisk ideologi, men hos flere (herunder DF) bygger på hvad de kalder 'kulturracisme'. Men det er jo en stor forskel, om man mener, at en 'fremmed' er *født* med en bestemt mængde talenter, som ikke kan laves om, eller om det i højere grad handler om, hvorvidt man indordner sig under et bestemt sæt af dominerende kulturelle normer i samfundet. Hvor de religiøse antijødiske strømninger mente, at jøderne skulle lade sig døbe og derefter kunne blive fulgode mennesker, så mente de biologiske racister, at dåb i denne sammenhæng var ligegyldig, for jødernes særlige træk var nedarvede, og det handlede derfor om at udrydde dem. Det er derfor svært at se tjeklisten som en klar definition. Og det får den konsekvens, at det er svært at se, hvad der så forener folk i gruppen.

Det største problem i bogen er imidlertid dens holdning til vold. AA lægger en vis afstand til dyrkelsen af vold, som findes i miljøet af grupper som slås med den yderste højrefløj. De er kritiske overfor dele af dette miljø, men synes alligevel ikke, at man skal tage afstand fra brugen af vold. Men det er svært i bogen at se andre argumenter for brug af vold, end at de højreekstremerne grupper benytter sig af vold.

Pil Christensen, Peter Nielsen og Lars Poulsen: *Magt og modstand. En introduktion til Michael Hardt og Antonio Negris tænkning.* Kritisk teori, Frydenlund. 152 sider, kr. 294,-.

Bertel Nygaard: *Revolution. Masser af modstand.* Univers, Aarhus Universitetsforlag. 214 sider, kr. 199,95.

Michael Hardt og Antonio Negris hovedværk *Imperiet* blev oversat til dansk for 10 år siden, og for et par år siden kom bogen *Venstrefløjens nye tænkere* med et afsnit om netop Hardt & Negri. Ellers har det været lidt småt med diskussionen med og brugen af dem som ramme og inspiration. Med en ny bog, *Magt og modstand*, vil Pil Christensen, Peter Nielsen og Lars Poulsen give en samlet introduktion til Hardt & Negris trilogi: *Empire*, *Multitude* og *Commonwealth*. Og orker man ikke at læse de 1300 sider, trilogien fylder, er det et godt sted at starte med *Magt og modstand*.

Et centralt spørgsmål hos Hardt & Negri er spørgsmålet om forholdet til Marx, og det er lige så centralt i denne introduktion. Holdningen er, at den klassiske marxisme ser 'Marx' som en "absolut sandhed". Her tænkes der på stalinismen, trotskismen og kapitallogikken. Det hedder fx også, at "Samfundet analyseres ofte, som om kapitalismen næsten ikke har forandret sig siden Marx' tid, og af og til arbejdes der med deterministiske modeller, der forudsiger eksempelvis kapitalismens sammenbrud." Når man analytisk ikke kan se forskel på stalinismen og fx Ernest Mandel og fx Hans-Jørgen Schanz, så bidrager det ikke til troværdigheden. Det er et problem i bogen, at den i sin glæde over Hardt & Negris åbende, brede, smukke, blomstrende postmarxistiske tænkeform, lidt for let konstruerer modstanderne som idioter. Fx fremhæver de, at Hardt & Negri ikke blot ser penge som 'generel ækvivalent', men også som 'den ultimative repræsentation af det fælles'. Man må jo tolke det på den måde, at selvom Marx i *Kapitalen* udvikler begrebet om penge som almen ækvivalent, så er han ude af stand til at se penge som udtryk for fællesskab. Men grundlaget for pengene er jo *arbejdet*, som skaber værdien. Dvs. grundlaget for hele arbejdsværdilæren og dermed for pengeteorien er simpelthen det *fælles* vilkår at *arbejde*. Den slags opskruede modsætninger bidrager heller ikke til troværdigheden.

På trods af sådanne indvendinger er bogen alligevel en god intro til et meget centralt forfatterskab. Hardt & Negris aktivistiske politiske og økonomiske teori på 150 sider, værsgo.

Bertel Nygaards bog *Revolution. Masser af modstand* er et bind i Aarhus Universitetsforlags Univers-serie, som introducerer centrale begreber fra videnskabens verden. Det er en uhyre velkrevet bog om et stort emne. Revolution findes i mange udgaver, både som noget der *er* sket (Den franske), som noget der *sker* (computerrevolutionen) og som et sigtepunkt i politisk teori (Den socialistiske).

Er en revolution et fuldstændigt brud med fortiden? Er den voldelig og må den være voldelig? Kan en revolution være noget, som bare sker, uden at vi registrerer det? Revolution betegner så mange forskelligartede historiske forløb og teorier, at det kan være svært at se det fælles. Men det handler grundlæggende om *forandring*.

Bertel Nygaard peger på én vigtig dimension i bogens undertitel: *Masser af modstand*. Masser kan her være en gradsangivelse, men også en konkret angivelse. Folkemasser som udtryk for modstand mod, at tingene

fortsætter som hidtil. Han følger revolutionen som felt for den historiske analyse fra de meget direkte sammenstød af folkemasser og politi og militær til de omvæltninger, som finder sted i sproget og kunsten. Og videre til den politiske teori, hvor den franske revolution og den russiske er blevet underkastet kaskader af ord for og imod bestemte tolkninger af forløbet i 1789 og 1917.

Der findes også kontrarevolutioner og restaurationsperioder. De hører så at sige med til billedet af revolutionen. Se blot på udviklingen af 'Det arabiske forår', hvor Egypten i øjeblikket ser ud til at være inde i en kontrarevolution.

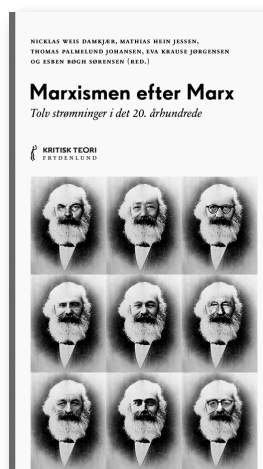
Der er mange teorier om, hvad der skal til for at noget er en revolution. Med sikker hånd fører Bertel Nygaard rundt og viser de forskellige elementer, som indgår i disse teorier.

En bog der er rigtig klog.

Institut for idehistorie ved Aarhus Universitet er ikke mindst kendt for sin aktive rolle i læsningen af Marx i 70erne og 80erne. Men i 1996 holdt *Kapital*-læsningen op. Og i 2009 syntes de studerende, at det var for galt. Så de arrangerede en serie af forelæsninger om marxistiske strømninger i det 20. århundrede. Det blev en sådan succes, at forelæsningerne nu er kommet som bog. I tolv kapitler gennemgås et vigtigt udvalg af politikere og filosoffer, som er 'marxister' i en eller anden betydning af ordet. Og selvom udvalget her især samler sig omkring Frankfurterskolen, så er kvaliteten af de enkelte bidrag så vidende og klare, at man i realiteten kommer ret vidt omkring.

Andreas Beck Holm åbner ballet med en artikel om Marx selv, hvor han udpeger forskellige områder af Marx' forfatterskab, som fik betydning for, hvordan marxismen siden udviklede sig. Udviklingen af netop marxismen behandles for så vidt angår anden internationale periode med stort overblik i to artikler af Curt Sørensen. Først diskussionen i Tyskland og dernæst diskussionen i Rusland. Udviklingen fra Karl Kautsky til Lenin og Trotskij.

Det ville så have været passende med en artikel om stalinismen, men i stedet får vi en om Mao. Det er Peer Møller Christensen, der tager sig af rorgængereren. En anden teoretiker, som vokser ud af kommunismen er Antonio Gramsci. Gert Sørensen, som har oversat Gramscis fængselsoptegnelser til dansk, place-

**Nicklas Weis Damkjær,
Mathias Hein Jensen,
Thomas Palmelund Johansen,
Eva Krause Jørgensen og
Esben Bøgh Sørensen (red.):
Marxismen efter Marx.
*Tolv strømninger i det 20.
århundrede.***

Kritisk Teori, Frydenlund.
239 sider, kr. 269,-.

rer hans marxisme som især udsprunget af et forsøg på at forstå den moderne verden. Endelig tager Jørn Erslev Andersen sig af den ungarske filosof György Lukács, som, selvom han også tilhører den kommunistiske tradition som Mao og Gramsci, udvikler en marxisme, som i høj grad styrker de hegelianske sider hos Marx.

Frankfurterskolen bliver behandlet i fire artikler. Mathias Hein Jessen lægger ud med en gennemgang af Max Horkheimers 'kritiske teori'. Og selvom frankfurterne ikke er det letteste stof at formidle, foregår det meget instruktivt. Ikke mindst Steen Nepper Larsens gennemgang af Theodor W. Adorno er en lille perle. Morten Haugaard Jeppesen skriver om Walter Benjamins 'teologiske materialisme' og peger på vigtige forskelle mellem Benjamin og Marx. Mihail Larsen runder billedet af frankfurterne af med fin artikel om Herbert Marcuse og *ny-marxismen*.

Bogen slutter med to artikler om andre marxismer. Hans-Jørgen Schanz skriver i en vis udstrækning om sig selv, når han beskriver udviklingen i det, som blev kaldt kapitallogikken. Det gør han med en misundelsesværdig klarhed. Lars-Henrik Schmidt lukker ballet med en fin artikel om Louis Althusser.

Samlet er det en vægtig og vidende samling artikler, som kaster lys over vigtige tendenser i det enorme felt, som er marxismernes historie. I betragtning af det begrænsede format (en forelæsnings længde) er resultatet meget vellykket.